

وضعیت تحقیق در جامعه اطلاعاتی

مترجم: دکتر تاج الملوک ارجمند

ویراستار: فهیمه غنی نژاد

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

تهران ۱۳۸۴

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

وضعیت تحقیق در جامعه اطلاعاتی / [یونسکو] ترجمه تاج الملوک ارجمند؛
ویراستار فهیمه غنی نژاد - تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی
ایران، ۱۳۸۴.
۱۱۰ ص.

ISBN: 964-446-173-8 ۷۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیا.
عنوان به انگلیسی: Status of research on the information society
۱. جامعه اطلاعاتی. ۲. تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات. ۳. آزادی اطلاعات.
۴. زنان در توسعه. الف. ارجمند، تاج الملوک، ۱۳۳۲ - ، مترجم. ب. غنی نژاد، فهیمه،
۱۳۳۰ - ، ویراستار. ج. سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. د.
یونسکو Unesco.

۳۰۳/۴۸۳۳

۲۱۸۸۵۱/۶

۱۳۸۴

۸۶-۳۳۷۹۷م

کتابخانه ملی ایران

ISBN: 964-446-173-8

شابک: ۹۶۴-۴۴۶-۱۷۳-۸

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

وضعیت تحقیق در جامعه اطلاعاتی

مترجم: دکتر تاج الملوک ارجمند
ویراستار: فهیمه غنی نژاد
نظارت فنی: احمد امیرگانی، پرویز بختیاری
حروفچینی و صفحه‌آرایی کامپیوتری: آناهید ایرانپناه
چاپ: اول
لیتوگرافی: میثاق
چاپ و صحافی: دانا
تاریخ انتشار: پاییز ۱۳۸۴
قیمت: ۷۰۰۰ ریال

انتشارات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
ساختمان گنجینه اسناد، بزرگراه شهید حقانی، مقابل استادیوم ورزشی شهید کشوری،
تهران ۱۵۴۸۶، تلفن: ۲۲۲۵۵۸۶۸؛ دورنگار: ۲۲۹۰۰۲۷۹

نمایشگاه و فروشگاه

میدان ولی عصر (عج)، خیابان شقایق، خیابان به‌آفرین، شماره ۶۰، تلفن: ۶۶۴۹۱۹۴۶

فهرست مطالب

مقدمه	۵
۱. فناوری های ارتباطی اطلاعات و جنسیت	۷
مقدمه	۷
روش های تحقیق	۷
بررسی مجدد مسائل	۸
برقراری ارتباط از طریق استفاده از رایانه ها	۱۲
آموزش از طریق استفاده از فناوری ارتباطی اطلاعات	۱۴
دسترسی به فناوری ارتباطی اطلاعات و استفاده از آن :	۱۶
تفاوت های جنسیتی	۱۶
نابرابری جنسی	۱۷
استفاده زنان از فناوری ارتباطی اطلاعات در کشورهای در حال رشد	۱۸
مسائل کلیدی در ارتباط با جنسیت و استفاده از فناوری ارتباطی اطلاعات	۲۳
زنان در سیاست گذاری فناوری ارتباطی اطلاعات و مهارت های تولیدی	۲۳
زنان در آموزش و تحصیل علم و فناوری	۲۶
زنان و سواد	۲۸
کمبود وقت	۲۹
هزینه تجهیزات برقراری ارتباط	۳۰
مشکل زبان	۳۰
دیدگاه های آتی و زمینه های تحقیق آینده	۳۱

۲. گوناگونی فرهنگی و زبانی در رسانه‌ها و شبکه‌های اطلاعات ۳۷

مقدمه ۳۷

روش‌های تحقیق ۳۷

مرور کلی ۳۸

تنوع فرهنگی و زبانی در فناوری‌های اطلاعاتی ۴۲

برخی مسائل اصلی ۴۴

صنعت سرگرمی ۴۴

اقتصاد بازار ۴۵

سلطه زبان انگلیسی بر اینترنت ۴۶

دسترسی به فناوری اطلاعات ۵۲

حفظ تنوع فرهنگی و زبانی و معرفی اقلیت‌های قومی ۵۳

چشم‌اندازهای آینده ۵۵

۲. آزادی مطبوعات و آزادی بیان در جامعه اطلاعاتی ۶۰

بررسی‌ها و طرح‌های انتخابی ۶۰

مقدمه ۶۰

مرور مسائل ۶۱

نتیجه‌گیری‌ها و پیشنهادها ۶۸

دموکراسی و کثرت‌گرایی ۶۹

آزادی مطبوعات ۷۰

حکومت جهانی ۷۱

مسائل قانون‌گذاری ۷۱

۴. فنآوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و معلولان..... ۷۲

مقدمه..... ۷۲

روش های تحقیق..... ۷۴

مرور مسائل..... ۷۵

رایانه ها..... ۷۶

تحصیلات و آگاهی..... ۸۰

رسانه‌ها..... ۸۳

ارتباطات دوربرد..... ۸۶

نتایج و پیشنهادها..... ۸۹

۵. اخلاق اطلاعاتی و دسترسی جهانی به دانش و اطلاعات..... ۹۲

مقدمه..... ۹۲

برخی مسائل اخلاقی..... ۹۵

حریم خصوصی، محرمانه بودن و امنیت..... ۹۵

اعتماد، مالکیت و اعتبار اطلاعات..... ۹۶

کالاهای عمومی در برابر کالاهای خصوصی..... ۹۷

تفر و خشونت در اینترنت..... ۹۷

دسترسی جهانی به اطلاعات و دانش..... ۹۹

آموزش الکترونیکی..... ۱۰۲

دولت الکترونیکی..... ۱۰۳

تجارت الکترونیکی..... ۱۰۵

نتیجه‌گیری..... ۱۰۶

مقدمه

با وجودی که اصطلاح "جامعه اطلاعاتی" اغلب به گوش می‌رسد و کاربرد متداولی نیز دارد، واقعیتی که به آن اشاره می‌شود پیچیده است و در معرض بسیاری اظهار نظرهای احتمالی قرار دارد. بنابراین ما در مورد مطالعاتی که می‌کوشند رنوس مطالب آن را تعریف کنند چه می‌توانیم بگوییم؟ تنوع بی‌اندازه آن‌ها نه تنها از گوناگونی رسانه‌های ارتباطی موجود، بلکه از چندگانگی مسائل مورد تحلیل و در نهایت از اهداف و روش‌های اتخاذ شده برای تحقیق ناشی می‌شود.

اگرچه این دقیقاً به این دلیل است که جامعه اطلاعاتی رشته‌ای دائماً در حال تغییر و دگرگونی است؛ ما لازم دانستیم گزارش پیشرفت و نیز وضعیت کنونی تحقیق انجام شده در زمینه جامعه اطلاعاتی را ارائه دهیم. بدیهی است نمی‌توانستیم با ادعای ارائه کاری جامع به ترسیم سیاهه‌ای کتاب‌شناختی بسنده کنیم. همان‌گونه که گفتیم موضوعات تحقیق و منابع مرجع بیش از حد متنوع هستند و پیوسته نیز بر تعدادشان افزوده می‌شود. بنابراین آنچه ما بر عهده گرفته‌ایم بیشتر انجام تمرینی در روش شناختی است که نتایج حاصل از آن را در کتاب حاضر ارائه کرده‌ایم. چگونه می‌توان مسائل تحلیلی را تعریف کرد؟ چگونه می‌توان منابع اطلاعاتی موجود را رده‌بندی و ارزیابی نمود؟ چگونه می‌توان از اطلاعاتی که بدین نحو جمع‌آوری شده، استفاده کرد؟ این‌ها نمونه‌هایی از پرسش‌هایی هستند که ما در این کتاب به آن‌ها خواهیم پرداخت.

ما برای پیگیری هرچه بیشتر این خط فکری پنج موضوع را برای تحقیق مفصل‌تر انتخاب کرده‌ایم که توسط یک ویژگی مشترک با هم مرتبط شده‌اند و هریک از آن‌ها نشانگر یکی از مسائلی است که به اعتقاد یونسکو برای ایجاد جامعه

اطلاعاتی معقول و جهانی ما باید به آن‌ها پردازیم. از این‌رو، تنوع فرهنگی و زبانی، آزادی بیان و اخلاق اطلاعاتی¹ اجزای با اهمیت جامعه اطلاعاتی تصویر شده توسط یونسکو هستند. دو مسئله دیگر یعنی برابری دو جنس و وضعیت افراد معلول در دیدگاه ما دارای ارزش نمادین هستند. دسترسی به تمامی فناوری‌های اطلاعاتی با تعدادی از موانع قبلی مواجه است که ما باید به آن‌ها پردازیم. ذکر مسائل پیشین، صرفاً زمینه‌ای از دشواری کار را به دست می‌دهد. این کار تنها جمع‌آوری اطلاعات فنی یا یافتن دقیق‌ترین ارقام ممکن نیست، بلکه بخش اعظم اطلاعات مربوط به این مسائل را نمی‌توان جمع‌آوری نمود ولی تحلیل وضعیت کنونی تحقیق در این زمینه‌ها به هیچ روی غیرممکن نیست. علاوه بر این، این کار مستلزم روشی سخت‌گیرانه و منظم برای منابع و اطلاعاتی است که ارائه می‌شود. شالوده مطالعات پیشنهادی به ضرورت‌های اساسی و خاص، از تلاش اولیه برای تعریف موضوعی که باید مورد تحقیق قرار بگیرد، تا رده‌بندی نوع شناسانه مطالعات مشورتی و جمع‌بندی‌های کلی و راه‌های پیشنهادی برای تفکر آتی را مدنظر قرار می‌دهد. هدف غایی این مجموعه نیز همین است. یعنی چیزی بیش از بازنگری وضعیت کنونی تحقیق، چیزی که هدفش فراهم آوردن برخی ایده‌ها و نظریات برای تمام محققان، دانشجویان و حرفه‌ای‌ها به منظور کمک به آن‌ها در جهت یافتن مسیرشان در تحقیق گسترده‌ای است که انجام آن را متقبل شده‌اند و مطالب مختلفی را در زمینه جنبه‌های گوناگون استفاده از اطلاعات و فناوری‌های ارتباطی ارائه کرده‌اند.